

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 77/2024-52

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Kraková Brunová & Co., s.r.o., Ivanská cesta 32B, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica, pracoviska Brezno č. k. 8Em/3/2023-88 z 26. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

- Uznesením Okresného súdu Banská Bystrica, pracoviska Brezno č. k. 8Em/3/2023-88 z 26. septembra 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica, pracoviska Brezno č. k. 8Em/3/2023-88 z 26. septembra 2023 **z r u š u j e**.
- Okresný súd Banská Bystrica, pracovisko Brezno **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Uznesením č. k. I. ÚS 77/2024-27 z 15. februára 2024 ústavný súd prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Banská Bystrica,

pracoviska Brezno (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a predloženého spisu okresného súdu vyplýva, že sťažovateľ vystupuje ako povinný v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 8Em/3/2023 o výkon rozsudku Okresného súdu Malacky č. k. 9P/21/2018-128 z 19. februára 2019, ktorým bola schválená rodičovská dohoda medzi matkou a sťažovateľom o úprave výkonu rodičovských práv k maloletej [REDAKOVANÉ]. V zmysle rodičovskej dohody mal sťažovateľ odovzdať maloletú do osobnej starostlivosti matky 31. júla 2023 v čase o 18.00 h. Matka maloletej podala 1. augusta 2023 návrh na výkon označeného rozhodnutia.

3. Okresný súd výzvou z 9. augusta 2023 vyzval sťažovateľa, aby v lehote 10 dní dobrovoľne splnil povinnosť vyplývajúcu z rodičovskej dohody, resp. aby súdu oznámil existenciu ospravedlniteľných dôvodov, prečo sa nepodrobuje právoplatnému a vykonateľnému rozhodnutiu. Sťažovateľ na výzvu súdu uviedol, že maloletá sa už dlhodobo domáha bývania v jeho domácnosti spoločne s jeho rodinou, o čom informoval aj matku. Dňa 1. augusta 2023 sa matka domáhala prevzatia dcéry za asistencie polície, dcéra oznámila polícii, že chce zostať u sťažovateľa do konca letných prázdnin. Maloletá opakovane vyjadrila svoju vôľu zostať u otca a chodiť do školy v blízkosti jeho bydliska. Za ospravedlniteľný dôvod sťažovateľ označil alkoholické opojenie matky. Kolízny opatrovník vykonal sociálne zisťovanie u sťažovateľa a pohovor s maloletou, ktorá zopakovala svoju vôľu ostať u otca.

4. Okresný súd uznesením č. k. 8Em/3/2023-52 z 5. septembra 2023 sťažovateľovi uložil pokutu vo výške 500 eur, keďže neboli zistené ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré nemusel plniť súdom uloženú povinnosť. Považoval za preukázané, že sťažovateľ nedodržiava právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie, maloletú podporuje v jej rozhodnutí nevrátiť sa k matke, podporuje ju v tom, že sa matka nespráva dobre. Tvrdenia o alkoholizme matky neboli v základnom konaní a ani vo vykonávacom konaní osvedčené. Podľa okresného súdu je sťažovateľ benevolentný a podvolenie sa prianiu maloletej pre ňu nepredstavuje vhodný vzorec správania a môže ovplyvňovať jej zdravý psychický vývoj. Otázka rozdielnych požiadaviek oboch rodičov je riešená v samostatnom konaní, momentálne je na mieste rešpektovať vykonateľné rozhodnutie súdu o schválení rodičovskej dohody.

5. Sťažovateľ pokutu uhradil 8. septembra 2023 a podal proti tomuto uzneseniu ústavnú sťažnosť, ktorá bola uznesením č. k. IV. ÚS 24/2024-13 z 23. januára 2024 odmietnutá.

6. Následne okresný súd napadnutým uznesením z 26. septembra 2023, ktoré nadobudlo právoplatnosť 10. novembra 2023, uložil sťažovateľovi pokutu vo výške 1 000 eur. Z vyjadrenia matky doručeného 20. septembra 2023 zistil, že sťažovateľ napriek uloženej pokute naďalej porušuje svoju povinnosť vyplývajúcu z právoplatného a vykonateľného rozsudku. Prihliadal aj na listinné dôkazy nachádzajúce sa v spise sp. zn. BR-8P/18/2023.

7. Uznesením z toho istého dňa okresný súd vylúčil návrh matky na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáha uloženia povinnosti, aby otec maloletú vrátil matke do jej starostlivosti, a zákazu styku sťažovateľa s maloletou, do konania vedeného pod sp. zn. BR-8P/18/2023 o návrhu sťažovateľa na novú úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej, ktorým sa domáha, aby bola maloletá zverená do jeho osobnej starostlivosti. V tomto

konaní sťažovateľ podal návrh na vydanie neodkladného opatrenia, ktorým by súd odovzdal maloletú do jeho osobnej starostlivosti. Okresný súd uznesením z 1. marca 2023 tento návrh zamietol, čo potvrdil aj odvolací súd. V tomto konaní nariadil rodičom podrobiť sa sociálnemu alebo inému odbornému poradenstvu na účel úpravy komunikácie a zlepšenia vzájomných vzťahov v centre pre deti a rodiny. Uznesením z 12. septembra 2023 nariadil znalecké dokazovanie znalcom z odboru psychológie, z odvetvia klinickej psychológie detí a klinickej psychológie dospelých. Sťažovateľ následne opäť navrhol nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhal, aby bola maloletá dočasne na čas do právoplatného skončenia konania zverená do jeho osobnej starostlivosti. Okresný súd uznesením sp. zn. BR-8P/18/2023 z 28. septembra 2023 (ktoré nadobudlo právoplatnosť 21. decembra 2023) návrhy matky na nariadenie neodkladných opatrení zamietol a nariadil neodkladné opatrenie, ktorým odovzdal maloletú dočasne do starostlivosti sťažovateľa a upravil styk a kontakt maloletej s matkou. Prihliadol na aktuálny najlepší záujem maloletej, pričom vychádzal z vyjadrenia kolízneho opatrovníka z 26. septembra 2023, podľa ktorého chce maloletá zostať u otca, a potreby zabezpečenia plnenia povinnej školskej dochádzky a zdravotnej starostlivosti v mieste bydliska maloletej (u sťažovateľa).

8. Uznesením z 24. októbra 2023 bolo napadnuté vykonávacie konanie okresného súdu vedené pod sp. zn. 8Em/3/2023 prerušené do právoplatného skončenia konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 8P/18/2023.

9. Napokon okresný súd v napadnutom vykonávacom konaní uznesením zo 17. januára 2024 návrh matky na nariadenie výkonu rozsudku Okresného súdu Malacky č. k. 9P/21/2018-128 z 19. februára 2019 zamietol. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 15. februára 2024.

II.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ považuje postup súdu v napadnutom konaní za procesne nesprávny, vykonaný v rozpore s ustanoveniami Civilného mimosporového poriadku [(ďalej aj „CMP“); najmä § 378 ods. 1 a § 382 ods. 2], ako aj vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých (ďalej len „vyhláška“). Okresný súd vydal výzvu na dobrovoľné plnenie povinnosti a uložil sťažovateľovi pokuty bez vydania uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia, proti ktorému by bolo prípustné odvolanie, čím sťažovateľovi znemožnil realizáciu procesných práv, ktoré mu Civilný mimosporový poriadok poskytuje, a teda mu odňal možnosť konať pred súdom (s odkazom na III. ÚS 442/2017). Nezákonným postupom okresného súdu, ktorý sa „uponáhlal“ pri ukladaní pokút, došlo k zásahu do označených práv sťažovateľa.

11. Okresný súd podľa sťažovateľa náležite neskúmal dôvody, prečo nebolo objektívne možné vrátiť maloletú do starostlivosti matky, a rozhodujúce skutočnosti posudzoval výlučne formálne. Zo strany okresného súdu tým, že povýšil záujem matky nad záujem maloletej, došlo k popretiu jednej zo základných zásad zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorej je záujem maloletého dieťaťa prvoradý.

12. Proti napadnutému uzneseniu o uložení pokuty nie je prípustné odvolanie (a ani sťažnosť, keďže bolo vydané sudkyňou okresného súdu), preto sa sťažovateľ môže brániť iba podaním ústavnej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

13. Predseda okresného súdu po opise skutkového stavu a priebehu napadnutého vykonávacieho i súvisiaceho konania (sp. zn. 8P/18/2023) odkázal na závery týkajúce sa nedostatočnej intenzity zásahu spočívajúceho v uložení pokuty sťažovateľovi, vyjadrené už v uznesení ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 24/2024 (zároveň upozornil, že v prejednávanej veci by mohlo dôjsť k rozhodovaniu o tom istom). Poukázal na správanie sťažovateľa, ktorý zavádzal súd, matku maloletej aj kolízneho opatrovníka (najmä v súvislosti so žiadosťou o prijatie maloletej na základnú školu v [REDACTED]). Zdôraznil obťažnosť zosúladenia práv všetkých účastníkov napadnutého konania. Okresný súd sa domnieval, že uložením finančných pokút motivuje sťažovateľa, aby presvedčil maloletú pre návrat k matke a vyčkal na rozhodnutie vo veci samej, no zároveň uznal, že to neospravedlňuje procesné pochybenie okresného súdu, ktorý najskôr nerozhodol o návrhu na výkon rozhodnutia.

14. Ústavný súd upovedomil o podanej ústavnej sťažnosti zúčastnenú osobu (matku), ktorá právo vyjadriť sa k nej v určenej lehote nevyužila.

15. Sťažovateľ vo svojej replike vo vzťahu k odkazu okresného súdu na uznesenie sp. zn. IV. ÚS 24/2024 poukazuje na nález sp. zn. III. ÚS 442/2017. Následne opisuje udalosti z 10. septembra 2023, keď maloletú odviezol k matke do Polomky, ktorá však odmietla vystúpiť z auta, v rámci ktorých nepovažuje za pravdivé tvrdenie v napadnutom uznesení, že dobrovoľne neodovzdal maloletú matke. Zároveň si splnil povinnosť informovať súd o priebehu psychologického poradenstva, ktoré mal pre maloletú zabezpečiť. Správy odovzdal právnomu zástupcovi, ktorý ich však nedopatrením nepostúpil súdu.

16. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov a písomností predložených ústavnému súdu, ako aj s prihliadnutím na predmet konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie, resp. hlbšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľom tvrdené porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie v dôsledku vydania napadnutého uznesenia okresného súdu o udelení pokuty v konaní o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých pred vydaním uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia, čím mu bolo znemožnené využiť opravný prostriedok v zmysle ustanovení Civilného mimosporového poriadku.

18. Ústavný súd vo svojej konštantnej judikatúre pravidelne pripomína, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím

došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody.

19. Ústavný súd, nech sa akokoľvek dôsledne pridrža koncepcie, podľa ktorej nemôže nahrádzať všeobecné súdy tým, že by vstúpil do ich právomoci, nemá na výber tam, kde všeobecné súdy uplatnia svoju právomoc spôsobom porušujúcim ústavu v rozsahu základných procesných práv účastníkov konania.

20. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Preto z týchto hľadísk ústavný súd posudzoval aj sťažovateľom napadnuté uznesenie okresného súdu.

21. Zo sťažnosti, ako aj z predloženého súdneho spisu vyplýva, že okresný súd pred rozhodnutím o nariadení či zamietnutí návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia vyzval sťažovateľa ako povinného na dobrovoľné plnenie povinnosti a uložil mu pokutu vo výške 500 eur, keďže táto výzva zostala bezvýsledná, a následne napadnutým uznesením z 26. septembra 2023 mu uložil ďalšiu pokutu vo výške 1 000 eur.

22. Postupom okresného súdu došlo k porušeniu procesného predpisu (§ 378 CMP), ktorý predpokladá vydanie uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia pred alebo súčasne s úkonmi smerujúcimi k tomu, aby došlo k dobrovoľnému splneniu povinnosti. Proti uvedenému uzneseniu je pritom podľa § 377 ods. 1 CMP prípustné odvolanie, a teda nevydaním tohto uznesenia sťažovateľ ako povinný nemohol využiť predmetný opravný prostriedok. Okresný súd mu tak znemožnil realizáciu tých procesných práv, ktoré mu dáva Civilný mimosporový poriadok, čím došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom (porov. I. ÚS 143/2020, III. ÚS 442/2017).

23. K uvedenému záveru ústavný súd dospel najmä s prihliadnutím na následný procesný vývoj v prejednávanej veci. Len dva dni po uložení pokuty sťažovateľovi napadnutým uznesením okresný súd (konajúci v napadnutom konaní aj v konaní vedenom pod sp. zn. BR-8P/18/2023 rovnakou sudkyňou) nariadil uznesením č. k. BR-8P/18/2023-249 z 28. septembra 2023 neodkladné opatrenie, ktorým maloletú odovzdal do dočasnej osobnej starostlivosti sťažovateľa. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 21. decembra 2023. Okresný súd napokon v napadnutom konaní uznesením zo 17. januára 2024 (právoplatným 15. februára 2024) návrh matky na nariadenie výkonu rozhodnutia zamietol.

24. Z uvedených skutočností možno usudzovať, že okresný súd sa pred vydaním napadnutého uznesenia dostatočne nezaoberal zisťovaním, či existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa sťažovateľ nemôže podrobovať rozhodnutiu v zmysle § 3 ods. 1 a 2 vyhlášky v znení účinnom do 31. októbra 2023 v spojení s § 377 ods. 1 CMP (s účinnosťou od 1. novembra 2023 bola z vyhlášky vypustená právna úprava tzv. ospravedlňujúcich dôvodov), a rozhodujúce skutočnosti posúdil iba formálne, keď iba dva dni po vydaní napadnutého uznesenia už maloletú (v jej najlepšom záujme) dočasne odovzdal do starostlivosti sťažovateľa.

25. Z vlastnej rozhodovacej činnosti (I. ÚS 420/2019) je ústavnému súdu známe, že v procesnom pochybení spočívajúcom v nevydaní uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia (pred zaslaním výzvy povinnému na dobrovoľné plnenie, pozn.) nezistil takú ústavnoprávnu intenzitu, ktorou

by došlo k zásahu do práv sťažovateľa nereparovateľným spôsobom. Ústavný súd však upozorňuje, že išlo o situáciu, keď súd korigoval svoj postup následným vydaním rozhodnutia o nariadení výkonu rozhodnutia.

26. S odkazom na špecifické okolnosti prejednávanej veci [s ktorými (ako možno usudzovať z odôvodnenia okresným súdom odkazovaného uznesenia č. k. IV. ÚS 24/2024-13 z 23. januára 2024 a vzhľadom na časové súvislosti) v čase rozhodovania o predchádzajúcej ústavnej sťažnosti sťažovateľa nebol ústavný súd oboznámený] ústavný súd považuje za vhodnejšie zotrvať na prístupe vyplývajúcom z nálezov sp. zn. III. ÚS 442/2017 z 21. novembra 2017 a sp. zn. I. ÚS 143/2020 z 20. augusta 2020. Nesprávny procesný postup okresného súdu, ktorý predchádzal vydaniu napadnutého uznesenia, už v napadnutom vykonávacom konaní napraviť nemožno, keďže sa skončilo 15. februára 2024 právoplatnosťou uznesenia o zamietnutí návrhu matky na nariadenie výkonu rozhodnutia. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (I. ÚS 143/2020).

27. Keďže vydaniu napadnutého uznesenia predchádzalo porušenie procesného predpisu, ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením v okolnostiach daného prípadu došlo k porušeniu sťažovateľovho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

28. Vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd napadnutým uznesením porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd, postupujúc podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde, toto uznesenie zrušil (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia a trovy konania

29. Sťažovateľ zdôvodnil svoj návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia narušením dôvery v súdny systém Slovenskej republiky a jeho výšku 3 000 eur závažnosťou nesprávneho procesného postupu okresného súdu, v dôsledku ktorého nemal možnosť sa akýmkoľvek spôsobom brániť proti arbitrárnemu napadnutému uzneseniu, ktorým mu bola uložená poriadková pokuta.

30. Primerané finančné zadosťučinenie je sankciou, ktorú ústavný súd ako orgán ochrany ústavnosti po vlastnej úvahe môže uložiť orgánu verejnej moci, ktorý vo svojej činnosti nedbá na dodržovanie ústavného práva. Ústavný súd nemôže sťažovateľovi priznať odškodné z dôvodu zodpovednosti za porušenie ustanovení súkromnoprávných predpisov ani za porušenie čl. 46 ods. 3 ústavy alebo zákona o zodpovednosti za škodu. Pripomína, že sťažovateľ musí nielen vzniesť požiadavku na primerané finančné zadosťučinenie, ale ju aj riadne odôvodniť.

31. Napriek skutočnosti, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením okresného súdu, žiadosti sťažovateľa o priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovet (bod 4 výroku nálezu). Podľa jeho názoru všeobecné tvrdenie sťažovateľa o strate dôvery v súdny systém nezodpovedá požiadavke riadneho zdôvodnenia predneseného nároku na jeho priznanie.

32. Ústavný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur, t. j. spolu 442,38 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky) (bod 3 výroku tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 23. mája 2024

Miloš Maďar
predseda senátu